

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' שופטים תשפ"ה

בית יעקב

תשבי יפרש קושיות ובעיות עם משה רבינו והמשיח

כי יפלא ממך דבר למשפט... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו. ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט (וי ח-ט).

תשבי יפרש קושיות ובעיות עם משה רבינו והמשיח

אפשר לרמז, דהנה ידוע שהדבר שנתקשו בו האמוראים הניחו אותו בלשון 'תיקא' ומלת 'תיקא' ראשי תבות תשבי יפרש קשיות ובעיות, דהינו, עד שיבוא אליהו עם משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ויתרץ הכל. והכי נמי כמה מחלוקות בין התנאים ובין האמוראים, וכשיבוא אליהו יפרש הכל. והנה אף על פי שאנו אומרים שאלהיו יפרש, לא הוא לבדו, שהרי אליהו הוא תלמידו של משה, ואם משה אינו יודע אליהו מנין לו. אלא פשוט הוא שעל ידי משה ואלהיו ומשיח צדקנו יתפרש הכל.

הרמז בפסוק

ואפשר לרמז משה רבינו עליו השלום כי יפלא ממך דבר למשפט ויש צדין לכאן ולכאן, תדע מה תעשה, וקמת ועלית, מלת ועלית גימטריא 'תיקא', והכי פרושו, דהינו וקמת ועלית, הוקים הדבר שנתקשית בו בתיקא, דהנה וקמת אותיות 'תקום', והכי קאמר 'תקום תיקא'. והנה גם כן תיקא הוא תרגום של 'תקום'. וחזר ודרשה כפשטה, תדע אימתי יתברר לך הדבר שנתקשית בו, עד שתקום ותעלה אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, דהינו, כשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ויקבץ נפוצותינו אל בית קדשנו ותפארתנו, אז באותה שעה ובאת אל הכהנים הלויים הם משה רבינו עליו השלום ואלהיו זכור לטוב, ואל השפט אשר יהיה בימים ההם הוא משיח צדקנו, ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (פירושי חותם)

יראת יעקב

שני מלאכים מלויים את האדם ומוזהירים אותו שלא יחטא

שפטים ושטרות נתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק. לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך (טו יח-כ).

אפשר לרמז על פי מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג קעה): על פסוק 'כי מלאכיו יצוה לך' (ותהלים צא יא), דשני מלאכים עשה הקדוש ברוך הוא עם האדם להורותו ולהזהירו בכל יום ויום ללכת בדרך ישירה, כשהוא קם בבקר ממטתו ופקח עיניו אומרים לו 'עיניך לנכח יביט' (משלי ד כה), פתח פיו לדבר אומרים לו 'צער לשונך מרע' (ותהלים לד יד), קם ללכת אומרים לו 'פלא מעגל רגלך' (משלי כו ט), אי שמע להו מוטב, ואי לא שבקין לה ואזלין, 'השטן עמד על ימינו לשטנו' (זכריה ג א). והנה מי שיראת ה' נגד פניו מאמת ומקים דברי חכמים, וכשמעו דברי הזהר הקדוש הקדושים האלה יקשרם על לבו ויעשם עטרה על ראשו, וידע נאמנה בודאי גמור שהמלאכים הנזכרים הם עמו והם מזהירים אותו, וצריך לשמע לאזהרתם כדי שלא יברחו ממנו, רק ישארו עמו ויהיו בעוזריו נגד יצר הרע וחילולותיו, אף כשלא ישמע להם הם בורחים ממנו, ומיד נמסר ביד יצר הרע ועושה בו כרצונו.

משה מזהיר את ישראל שישמעו למלאכים וישמרו מן החטא

וזהו שבא משה רבינו עליו השלום בכאן להזהיר את ישראל. אמר להם, חזקו ואמצו ללכת בדרך ישירה כדי שהמלאכים החונים עמכם ישארו תמיד עמכם ויהיו בעזרתכם נגד היצר הרע, שהרי המלאכים האלה על ידיכם יחנו ועל ידיכם יסעו, אם תשמעו לאזהרתם שם יחנו עמכם תמיד, ואם לאו, משם ינסעו. וזהו שאמר שפטים ושטרות, הם המלאכים ששולח לך הקדוש ברוך הוא להזהירך ולהורותך דרך ישירה, אף דע לך שאף על גב שהקדוש ברוך הוא שולחם לך, מכל מקום קביעותם וחגיתם תלי בדרך כנזכר, וזהו שאמר נתן לך, בדרך שצריך לתן להם מקום כדי לחנות עמך ולא יברחו, וזהו נתן לך, בדרך תלי נתינתם וחגיתם עמך. ולכן הזהר ושמר אברך, שבכל אבר ואבר מזהירים לך עליו שלא לחטא, וכך צריך לתן בדיעתך בכל עת כדי שתשמר אברך, וזהו נתן לך בכל שעריך, שעריך הם כל אברך, שכל אבר ואבר נקרא שער בפני עצמו, כגון העינים והאזנים והחטם והפה והידיים והרגלים והלב. ולכן [ראה הקדוש ברוך הוא] למנות המלאכים האלה לתתם להיותם חונים תמיד עמך ליסרך ולהורות לך דרך ישירה. וזהו שאמר אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך, דהינו, המלאכים נתנם הקדוש ברוך הוא לך כדי ליסרך בדברי שבט מוסר כדי להרחיקך מן החטא, לשבטיך לשון שבט מוסר. ושפטו את העם משפט צדק, העם הם אברך, דהינו, דע לך [שאנכם] [שהם] שופטים ומוזרים לך משפט צדק.

דברי המלאכים אל האדם שיוהר מלחטא ויעסוק בתורה ומצוות

וזהו שאומרים לך, לא תטה משפט, דהינו, המשפט שכתב הקדוש ברוך הוא בתורה לא תטה ממנו, רק מה שאסור אסור ומה שמתיר מתיר. לא תכיר פנים, כאן רמז לפנים של סטרא אחרא, משום דכל חטא שאדם עושה נקרא נושא פנים לסטרא אחרא, שהקדוש ברוך הוא צוה שלא לעשות רצון לסטרא אחרא, והעושה לו רצון נמצא נושא לו פנים. ולא תקח שחד, כאן רמז שלא ישמע לעצת יצר הרע הבא

לאדם בשחד דברים, עשה מצות ועשה עברות, ויהיו המצוות שתעשה יותר מן העברות, ובזה אתה נמלט באותו עולם, אל תשמע לשחד דברי אלה, כי בקש להדיחך מעל ה' אלהיך. כי השחד יעור עיני חכמים, דהינו, כשתערב טמאה עם טהרה, בזה מצא יצר הרע יד לשלט בך ותהיה מחלקו ומסמא עיניך מלעשות רצון ה'. וגם כן ויסלף דברי צדיקים, דהינו, בעת שמערב עברות עם מצוות ועם תורה ותפלה, כל תורה שאיתה לומד באותו זמן ותפלות שאיתה מתפלל הכל בטל ומבטל, וזהו ויסלף דברי צדיקים הם דברים המצדיקים. לכן השמר שלא תערב חל וטמאה בקדושה ובטהרה, רק צדק צדק תרדף. כפל מלת צדק שתי פעמים, להזהיר אזהרה אחר אזהרה כדי שתהיה זהיר לרדף אחר האמת עד הקצה האחרון. ודהינו, כל מה שתעשה ממעשים טובים, לא תאמר כבר השלמתי חקי בדרך זה, רק אמר עדין לא הועלת, וחזר ועשה. והנה צדק נקראת גם כן על שם התורה, שנאמר (פסוק יח) 'משפט צדק', ודהינו, אם למדת תורה הרבה אל תאמר כבר השלמתי חקי, רק חזר ולמד, וזהו הכפל. וגם כן צדק לשון צדקה, אם נתת צדקה הרבה אל תאמר די בזה, רק חזר ונתן. והנה צדק צדק תרדף ראשי תבות 'צצת' חסדה, לרמז דצריך להיות זריז במצות ציצית. ועוד, ראשי תבות של צדק צדק תרדף גימטריא 'תפילין', דצריך לזהר במצות תפילין. וכל זה למען תחיה וירשת את הארץ, היא ארץ העליונה: (פירושי חותם)

באור יעקב

תקוני נשמות וגלגולים

הזה שהיה פה מקדם, יען כי מגלגלת בו נשמה קדושה של תלמיד חכם חשוב, ותקונו של הגדי שישחטוהו בכונה הראויה ויאכלו את בשרו בסעדת המצוה.

לאחר הדברים המדעיים שגשמעו מפיו של הרב, לא אחר רבי מכלוף מלעשות את דברי הרב. חיש מהר השחיו את סכיננו, בה היה שוחט את הבהמות כהלכה, והציגה בפני רבנו שיבדקנה בטרם השחיטה. לאחר שבדק רבנו את הסכין, שחט רבי מכלוף את הגדי, ומשך כל זמן השחיטה עמד הרב מן הצד ויחד יחידים עליונים וקונות טמירות ונעלמות.

סעדת ליל השבת נערכה בשמחה מיוחדת ובהתרוממות הרוח במחצתו של האורח הדגול. רבים מבני העיר באו להתבשרם ולהנות מאורו הבהיר של הרב, והשמחה מלאה את לב כלם. גם הרב שריו היה בשמחה עצומה. לאחר הסעדה פנו כל בני הבית לעלות על יצועם ולתת לעפעפיהם תנומה. רבי מכלוף כבד את רבנו ללון בחדרו. והנה ויהי בחצי הלילה, מתעורר רבי מכלוף לשמע קול דבורים. הוא פוקח את עיניו ומביט לכל עבר, ואינו רואה מאומה רק שומע את הקול מדבר עם הרב, וכה אומר לו: "כשם שזכיתי לבוא למקומי ולתקן אותי כך הקב"ה יוסיף לך גדלה על גדלתך ותזכה לאריכות ימים". נפעם רבי מכלוף מהמחזה ושמר את הדברים בלבו.

ויהי בבקר, לא עצר עוד רבי מכלוף ברוחו, ושאל את רבנו לפשרו של הקול אותו שמע בחצות הלילה. אמר לו הרב: "הקול ששמעת היה קולה של אותה נשמה של התלמיד חכם שהתגלגלה בגדי, ובאה להודיעני כי אכן באה על תקונה".

קדושת יעקב

יצר הטוב ונפש רוח ונשמה מוכיחים את האדם

וזהו ולא חנכו. ועוד, חנכו אותיות 'תן כ"ו, הכונה, עדין שם הו"ה ברוך הוא לא חנה בנפש ההיא כיון שעדין לא נתקנה. זה האדם צריך להתעורר ולעשות תשובה שלמה כדי לשוב לאחזו בשרשו, שהיא הנפש הראויה לו הבאה לו, וזהו שאמר ילך וישב לביתו הוא שרש נפשו, ימהר יחיתה לעשות תקון המועיל לה, דשמוא ימות במלחמת יצר הרע, וכשימות רשע הרי נאבדה ממנו הנפש ההיא ואיש אחר יתנכנו, לכן יתגבר כארי כדי שלא ינצחנו יצר הרע, והבא לטהר מסייעין אותו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, כרם הוא הרוח, דהינו מי שיש לו הרוח ועדין לא תקנו, חללו קרי בה 'הללו', דהינו עדין לא השביחו, לא עשה לו השבח הראוי לתקונו, ילך וישב לביתו, דהינו ימהר יחיתה לעשות תקון המועיל לו כדי לשוב לאחזו בשרשו, שרש הרוח, דשמוא ימות במלחמת יצר הרע, וכשימות רשע איש אחר יטלנו בגלגול ויהללנו ונאבד ממנו הגוף הראשון, לכן יתגבר כארי ויעשה תקון המועיל לו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, אשה היא הנשמה, דהינו שיש לו נשמה ולא זכה [לתקנה] פראי כדי שתקרא אשתו לקוחה לו ולא כגרושה ממנו, ילך וישב לביתו, דהינו ימהר יחיתה לעשות תקון המועיל לו כדי לשוב לאחזו בשרשו, שרש הנשמה, דשמוא ימות במלחמת יצר הרע, וכשימות רשע איש אחר יטלנה בגלגול ויזכה בה ויקחנה, והראשון נאבד ממנה, לכן יתגבר כארי לבלתי ידח ממנו נדח:

בקר פעם רבנו האביר יעקב זיע"א בעיר גראמא, והתארח בביתו של רבי מכלוף לוי. הרב הגיע באמצע השבוע, ונותר להתאכסן בביתו עד יום חמישי בשבת. בהגיע יום חמישי, פנה רבי מכלוף אל הרב, ובקש ממנו כי יאות להשאיר ולשבות בעירם, ולהיות אורח הכבוד בביתו. אמנם למרות רצונו הטוב לזכות לארח את הרב בביתו, סרב הרב באמרו כי לא היתה בכונתו להשאיר בגראמא ביום השבת, ומתקנן הוא לשוב לביתו ושם לשבת.

בחצר ביתו של רבי מכלוף היה דיר ובו גדיים לרב. בעת סעדת הצהרים של יום חמישי, כשהרב ישב סביב השלחן יחד עם בעל הבית ובני ביתו, נכנס לתוך הבית גדי ונעמד על השלחן סביבו ישבו הרב וכל המסבים. הגדי לא נבהל מהמהומה שקמה סביבו, בשלוח ובגיוחותא החל מטיל על השלחן, עד שנועמד אל מול פניו של הרב.

בעל הבית המארח נבוכ ממהתפרצותו של הגדי בעצומה של סעדת הצהרים, ונסה לגרשו מעם השלחן. אך רבנו החזה לו בידו שיניח לו לגדי, ולא יגרשנו. משך מספר רגעים עמד הגדי בדממה ובדרך ארץ והביט לעבר הרב, ואף הרב הישיר אל מולו את המבט, ובעיניו היוקדות הביט לתוך עיניו של הגדי. כך משך רגעים אחדים.

כעבור מספר רגעים, פתח הרב את פיו ואמר לגדי: "לך לך אל הצאן אשר בדיר, עשיתי כדברך". ותכף כשאמר הרב את הדברים באזני הגדי, סב הגדי על עקבותיו, ירד מהשלחן, יצא מן הבית, ושב אל הדיר. דממה שורה בחדר, כלם הביטו בחדרת קדש אל הרב, והמתינו לשמע שמוא יאות הרב לגלות את אזניהם ולהסביר להם פשרם של דברים. ואכן רבנו נענה להם ואמר לבעל הבית: "כעת מקרח אני להשאיר כאן עד אחר יום השבת, אך תנאי אחד יש לי, כי תשחט עבורי את הגדי

ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יתנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה (כ ה-י).

השטרים רומז ליצר הטוב וכחותיו, ורומז לנפש רוח ונשמה, שכלם שפה אחת ודברים אחדים מסירים את האדם בתוכחות מוסר. והמוסר שאומרים באלה הפסוקים הוא, שכל אדם מישאל יש לו נפש ורוח ונשמה, ומי שזכה ותקן כל מי חיו, כשהולך לאותו עולם נשארים נפש רוח ונשמה שלו שמורים עד זמן התחיה, וחוזרים לגופו ממש, ואין לזרים אתו בהם שום חלק. ומי שהיה מקלקל כל מי חיו רחמנא לעלם, הרי הם באים בגלגול בגוף אחר, והגוף הראשון נעדר מהם, ואין רעה גדולה יותר מזו:

מזורים את האדם לתקן את נפשו ורוחו ונשמתו בחייו

וזהו שאומרים לו מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו. כאן עשה רמז לנפש רוח ונשמה, כטבע העולם דבתחלה אדם בונה בית ואחר כך נוטע כרם ואחר כך נושא אשה (סוטה מד.), כך בתחלה אדם באה לו הנפש, אם זכה ותקנה פראי זוכה וקונה גם הרוח, ואם זכה עוד ותקן גם הרוח זוכה וקונה הנשמה. וזהו שאמר מי האיש אשר בנה בית חדש, היא הנפש, ולא חנכו, דהינו לא תקן הנפש עדין,